

Tieteidenvälistä tutkijaa... haukotuttaa

■ Jussi Pakkasvirta

Kirjaamme *Tieteiden välissä? Johdatus monitieteisyyteen, tieteidenvälisyyteen ja poikkitieteisyyteen* arvioi Osmo Tammisalo (TT 2/2008) ottaa esiin tärkeitä kysymyksiä. Samalla hän sortuu muutamiin ”tieteidenvälisiin synteihin”.

Tammisalo oli lainannut tekstiinsä kirjaamme sieltä täältä. Hän ei ole kuitenkaan ymmärtänyt keskeistä sanomaamme – sitä, että aitoon tieteidenvälisyyteen liittyy pyrkimys yrittää ymmärtää erilaisia näkökulmia. Oman reiviin yksipuolinen puolustelu ei ole monitieteisyyttä, saati sitten poikkitieteisyyttä tai tieteidenvälisyyttä.

Tieteiden rajapinnoilla liikkuvan oppikirjan kirjoittamisen tiesimme riskihankkeeksi. Esimerkiksi luonnontieteiden spesialisteilta odotimme sapiskaa heidän omista näkökulmistaan. Kirjasta puuttuu monia luonnontieteitä ja humanistis-yhteiskuntatieteellisiä lähestymistapoja yhdistäviä näkökulmia. Yhtä lailla siitä puuttuu esimerkiksi rauhan- ja konfliktintutkimuksen tai tulevaisuudentutkimuksen tieteidenvälinen perspektiivi. Tiesimme kuitenkin ajalliset ja työmäärään liittyvät rajoituksemme kirjaa tehdessämme.

Tammisalo puolustaa biologiaa. Minulle on aika selvää, että ihmisten – niin naisten kuin miesten – käyttäytymiseen vaikuttavat niin biologia kuin kulttuurikin (ympäristötekijät). Lisäksi tieteen(kin) tekemisessä vallan analyysillä on merkitystä.

Esimerkiksi Ilkka Kanervan käyttäytymistä voi mielestäni ymmärtää parhaiten yhdistämällä vallan tutkimusta (yhteiskuntatieteitä), kulttuurintutkimusta ja biologiaa. Ei se, että Kanerva on biologinen mies, selitä kokonaan hänen käyttäytymistään. Naistutkimuksessa vallan tutkimus on ollut keskeisessä asemassa, mutta feminististen teorioiden epistemologinen kirjo on laajempi kuin Tammisalo antaa ymmärtää.

Tammisalo siteeraa kirjaamme: ”Vaikka erilaiset evoluutioanalogiat voivat heuristisesti tarjota mielenkiintoisia ajatuksia, niistä ei ole

yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yleiseksi teoreettiseksi viitekehukseksi.” Sitten hän esittää kovin positivistiseen tyyliin, kuinka biologia antaa yhteiskuntatieteilijälle ”ylivertaiset mahdollisuudet luoda testattavia ennusteita”.

Tammisalon esimerkki tästä ”ylivertaisuudesta” on se, että ”iranilaisilla naisopiskelijoilla on yhtä paljon syömishäiriöitä asuivatpa he Iranissa tai Yhdysvalloissa”. Yhteiskuntatieteilijänä ja kulttuurintutkijana löydän tälle havainnolle monta muutakin ihan hyvää hypoteesia luonnonvalinnan sijaan. Samoin voin epäillä tällaisen tutkimuksen otantaa, aineistonhankintaa ja analyysiä – hieman samoista lähtökohdista kuin epäilin aikoinaan R. Lynnin ja T. Vanhasen tutkimusta siitä, kuinka hyvin älykkyyssomäärät selittävät valtiollista kehitystä (ks. esim. *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä vuonna 2004 käydyt keskustelut). Kirjoituksensa lopussa Tammisalo ylistää evoluutiopsykologian monitieteisyyden erinomaisuutta kertomalla, kuinka jo alan oppikirjoissa kerrotaan, että kaikissa tietolähteissä on omat vajavaisuutensa, ja että tutkijat voivat ylittää nämä puutteet käyttämällä erilaisia aineistoja. Yliopistossa monitieteistä metodologiaa opettavaa ja historiantutkijan lähdekriittisen peruskoulutuksen saanutta tutkijaa vähän haukotuttaa. Mutta tulihan tuo kirjoitettu omaankin kirjaan (s. 88–94).

Tammisalo taitaa olla niitä, joille yksi näkökulma sanelee totuuden. Hänelle se on biologia. Tällainen lähestymistapa ei ole moni- tai poikkitieteisyyttä vaan oman – ja pahimmassa tapauksessa suvaitsemattoman – disiplinaarisen näkökulman puolustamista.

Minusta kaikki tieto voi olla arvokasta – ja erilaisia näkökulmia voi yrittää yhdistellä. Se on demokraattista tieteidenvälistä oppimisprosessia, jossa biologi oppii kulttuurintutkijalta – ja päinvastoin.

Kirjoittaja on valtiotieteen tohtori ja poliittisen historian dosentti.